

in studeren. De jezuïeten
renge manier les;
dwd.
everden een hevige
n genoten de volle steun
le opeenvolgende
voogden.

werden opgevoed in
n de dames van
te. Dit stond destijds op
nk. De meisjes leerden
en, veel te bidden, de
n vooral bescheiden te

derwijs

le, die veel te machtig
oor paus Clemens XIV.

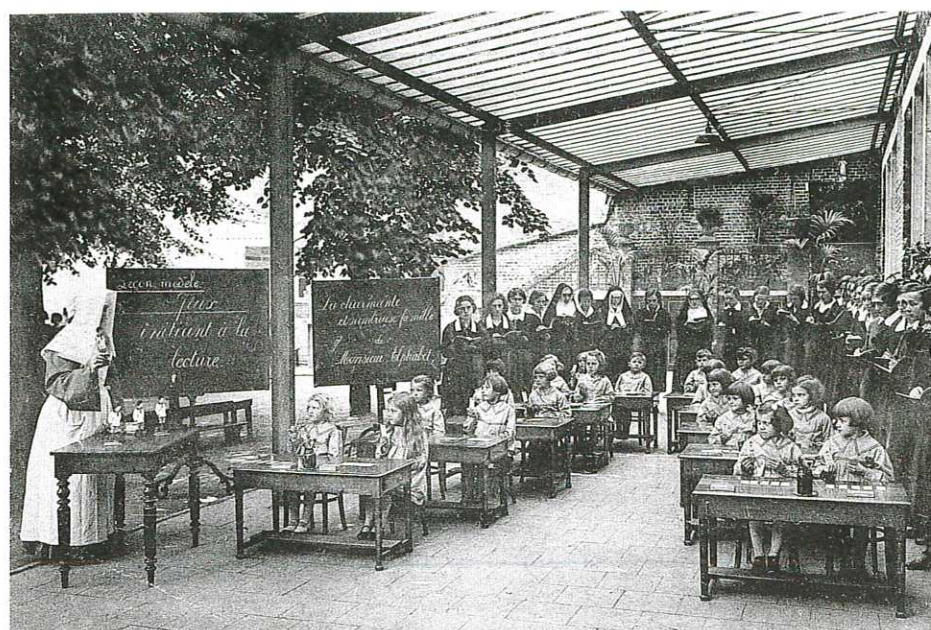
Keizerin Maria-Theresia sloot daarop alle jezuïeten-
colleges in haar rijk. Het Brussels college ging van de
ene dag op de andere dicht. Het heropende zijn
deuren in 1777 als een Theresiaans college. Het was
het enige staatscollege dat die naam droeg. Toch was
het geen lekeninstelling, integendeel. De leraren
waren verplicht een habijt te dragen, alle leerlingen
moesten dagelijks de mis bijwonen en voor en na de
lessen werd er gebeden. De directeur en zijn
adjuncten waren allen geestelijken

In vergelijking met de jezuïeten was er echter minder
discipline. Heel wat leerlingen hingen rond in cafés
en op bals. De leerlingen schaamden zich er zelfs niet
voor te spuwen tijdens de kerkdiensten. De voertaal
was het Frans geworden, terwijl in het
augustijnencollege de lessen nog steeds in het Latijn
werden gegeven. Er woedde een hevige strijd tussen
het Theresiaans college en het augustijnencollege. De
geestelijkheid deinsde er niet voor terug om in het

Linksboven: De abdij van
Ter Kameren in het
midden van de achttiende
eeuw. Naast de gebouwen
voor de monniken was er
een school. De kinderen
uit de burgerij en de adel
werden vanaf de leeftijd
van drie jaar toegelaten.
Het onderwijs was streng
en degelijk. (ARA)

Rechtsboven: De 'école
centrale' werd geopend na
de aanhechting van de
Zuidelijke Nederlanden
bij Frankrijk in 1795. Men
bracht haar onder in het
Oude Paleis van Karel van
Lotharingen aan het
Museumplein. Zij verving
het Theresiaans college.
De lessen waren
aangepast aan de leeftijd
van de leerling. De 'école
centrale' maakte in 1803,
plaats voor het Lyceum.
De school beschikte over
een kabinet voor fysica en
een plantentuin. (SAB)

Links: Afbeelding uit
'L'Imagier de l'enfance',
een album dat in bewaar-
scholen en in het lager
onderwijs in Brussel werd
gebruikt. Op dit plaatje
wordt het vertrek naar
school afgebeeld. Dit type
schoolboek was sterk
moraliserend en moest het
kind aanzetten om graag
naar school te gaan. (SAB)

Linksboven: Modelles op
de normaalschool voor
kleuteronderwijzeressen
van het 'Institut des Filles
de la Sagesse' in de
Merinosstraat. Deze
school behoorde tot het
katholiek schoolnet. De
les wordt door religieuzen
in de tuin van de school
gegeven. De kandidaten
in uniform nemen ijverig
notities. (SAB)

Rechtsboven: Een ganzen-
veer in een inktpotje en
een inktfles. Alleen de
onderwijzer mocht de
pennen aanscherpen.
Aangezien zij snel bot
werden, moesten zij vaak
bijgesneden worden. Het
schrijven met een ganzen-
veer was niet gemakkelijk.
Oorspronkelijk waren de
inktpotten van aardewerk
gemaakt en later in
faïence. De bakelieten
inktpotten kenden een
enorm succes. (GHMR)

Midden: Klassenfoto van
de eerste klas voor jongens
van de Sint-Gisleinschool.
De leerlingen woonden
een stijlles bij ter
gelegenheid van het
25-jarig bestaan van de
school, die in 1880 werd
gesticht. Links van het
bord staat een Godin-
stoof, welbekend bij de
leerlingen uit het begin
van de eeuw. (SAB)

openbaar de kennis en de eerbaarheid van de leraren
van het staatscollege in twijfel te trekken.

Op z'n Frans

In 1795 werden de Oostenrijkse Nederlanden door
Frankrijk geannexeerd. Tijdens het Frans bewind
veranderde er weinig aan het lager onderwijs. In 1797
werd het Theresiaans college echter vervangen door
een 'école centrale'. Het middelbaar onderwijs
veranderde op het pedagogische vlak revolutionair.
De leerlingen mochten voortaan zelf hun programma
samenstellen en studeerden 'à la carte'. Ze mochten
bovendien zolang leren als ze wilden. De weten-
schappen waren goed vertegenwoordigd en de 'école
centrale' beschikte over een demonstratiekabinet en
een botanische tuin. De bibliotheek van de school, in
het oude paleis van Karel-Alexander van Lotharingen,
was toegankelijk voor leerlingen en publiek. Dankzij
de kwaliteit van de professoren, waarvan sommigen

was het onderwijsniveau hoog. De school had dan ook
veel succes. De meerderheid van de leerlingen waren
Fransen, zonen van ambtenaren en militairen die in
Brussel verbleven.

Onder Napoleon kwam aan dit alles een einde en
werden de 'écoles centrales' vervangen door lycea.
Het lyceum van Brussel bevond zich in het
Borgendaal, vlakbij het Koningsplein. De leerlingen
volgden opnieuw een streng en traditioneel
programma dat hen voorbereidde op hogere studies
en op het bekleden van hoge ambten in de Franse
staat. Aan het basisprogramma werd nog een
godsdienstles toegevoegd, die helemaal gericht was
op verering van de keizer. Bovendien waren de
leerlingen verplicht om op zondag naar de mis te gaan
en 's ochtends en 's avonds gebeden op te zeggen. Het
lyceum kende minder succes dan de 'école centrale',
er heerste militaire tucht en de leraren waren
ambtenaren.

Naast het lyceum was er nog een stedelijk college,
maar dat moest snel zijn deuren sluiten. De privé-